

аграрной политики Украины. Обоснованы основные принципы, методы и направления усовершенствования государственной аграрной политики на современном этапе.

Ключевые слова: государственная аграрная политика, общеправовые принципы, специальные принципы, приоритетное развитие сельского хозяйства в национальной экономике Украины.

PRINCIPLES OF PUBLIC AGRARIAN POLICY OF UKRAINE

Bilinskaya O. V.

Basic general and special principles of public agrarian policy of Ukraine. Investigational and generalized different theoretical going near determination of principles of public agrarian policy of Ukraine are analysed. Basic principles, methods and directions of improvement of public agrarian policy, are grounded on the modern stage.

Keywords: public agrarian policy, obshchepravovyye principles, special principles, priority development of agriculture in the national economy of Ukraine.

УДК 343.9.01

НЕДОСКОНАЛИЙ МЕХАНІЗМ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ У СФЕРІ ПЕК З БОКУ КОНТРОЛЮЮЧИХ ІНСТАНЦІЙ ТА ОРГАНІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ

*І. О. Христич, кандидат економічних наук, доцент
Національний університет «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»*

Порушено питання недосконалості механізму протидії злочинності у сфері ПЕК України з боку контролюючих інстанцій та органів кримінальної юстиції. Розкрито поняття протидії злочинності. Проаналізовано існуючий механізм протидії злочинності у сфері ПЕК з боку контролюючих інстанцій і органів кримінальної юстиції та запропоновано основні напрями їх вдосконалення.

Ключові слова: паливно-енергетичний комплекс, протидія злочинності, механізм протидії злочинності, контролюючі інстанції, органи кримінальної юстиції.

Актуальність проблеми. Існування та розвиток паливно-енергетичного комплексу (ПЕК) в нашій країні, особливо у рамках завдань Енергетичної стратегії України до 2030 року [4], неможливі без створення надійного механізму протидії злочинності у цій сфері господарювання. Недосконалий механізм протидії злочинності у ПЕК з боку контролюючих інстанцій та органів кримінальної юстиції призводить до тінізації економічних відносин у сфері ПЕК, подальшої криміналізації та існування великої кількості вчинених злочинів у цій сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багатоаспектні проблеми механізму протидії злочинності з боку контролюючих інстанцій та органів кримінальної юстиції розглядалися в ряді наукових праць вітчизняних учених та представників ближнього та далекого зарубіжжя. Це роботи А. Бойка, В. Голіни, Л. Давиденка, І. Даньшина, А. Закалюка, О. Кальмана, В. Кудрявцева, В. Поповича, В. Цветкова, В. Шакуна та ін. Однак вони були присвячені питанню протидії злочинності в цілому, а сектор ПЕК окремо не аналізувався. Тим більш, що сектор ПЕК систематично видозмінюється і трансформується, що потребує розробки механізму протидії злочинності у ПЕК з боку контролюючих інстанцій та органів кримінальної юстиції на сучасному етапі.

Метою статті є аналіз сучасного механізму протидії злочинності у ПЕК з боку контролюючих інстанцій та органів кримінальної юстиції, а також пошук шляхів його вдосконалення.

Виклад основного матеріалу. У зарубіжній і вітчизняній практиці та науковому обігу, коли вирішується питання щодо протистояння злочинності з метою зменшення її рівня, використовуються різні терміни: «попередження», «профілактика», «боротьба», «контроль», «протидія», «війна», «запобігання», «припинення» тощо. Причому й досі кожний із термінів визиває спори і не оцінюється як чітко встановлений. Вважаємо, що термін «протидія» охоплює, як вважає О. Кальман [7, с. 204], діяльність, спрямовану на перешкодження виявам злочинності у загальноспеціальному плані.

У нашій країні створена розгалужена система контролюючих органів, які повинні чітко виявляти всі факти протиправної діяльності, виносячи відповідні документи. Навіть у самій системі ПЕК ще 31 січня 2007 р. наказом № 36 було затверджено Положення про комісію Міністерства палива та енергетики України з питань запобігання корупційним діянням та План заходів запобігання корупційним діянням у центральному апараті Мінпаливенерго. Як не дивно, але за всі роки діяльності цієї комісії не було виявлено жодного факту існування корупції. Хоча на сторінках електронного сайту, створених цим міністерством, робиться вигляд, що щось робиться в цьому напрямі. Так, на виконання доручення Кабінету Міністрів України від 31 жовтня 2007 р. № 44855/1/1/-07 до листа Секретаріату Президента України від 23 жовтня 2007 р. № 02-02/2243 щодо заходів, які вживаються з виконання антикоруп-

ційного законодавства, Міністерство палива та енергетики України повідомляє, що на офіційному веб-сайті Мінпаливенерго запроваджено рубрику «Запобігання проявам корупції», де здійснюється робота з оновлення інформації щодо антикорупційної діяльності, з метою посилення відомчого контролю за додержанням принципів прозорості та відкритості діяльності органів виконавчої влади. Мінпаливенерго щомісячно надає інформацію Міністерству юстиції України про виконання рекомендацій GRECO, наданих Україні за результатами спільних першого та другого раундів оцінювання на 32-му пленарному засіданні. Питання додержання антикорупційного законодавства знаходяться у Мінпаливенерго на постійному контролі, створено антикорупційний портал і усі дані наочно свідчать, що ніякої корупції в цьому міністерстві не існує [9].

Рівень же закритості даного міністерства наочно характеризується діяльністю щодо перегляду та корегування Енергетичної стратегії України до 2030 р. Як відомо, вона була прийнята у 2006 р., кожні п'ять років її необхідно оновлювати. Зараз цим займаються експерти фонду «Ефективне управління», створеного за ініціативою Р. Ахметова. Оновлення відбувається у закритому режимі, ні екологи, ні громадські організації не мають ніякого доступу до розроблення нового документа.

Характеристика діяльності самого міністерства свідчить про те, що воно лише формально керує даною галуззю, тому що «Нафтогаз України» є збитковою організацією, хоча в усіх інших країнах світу, за даними експертів, ці організації не можуть і не працюють без прибутків. Ми єдина країна світу, в якій, за даними статичної звітності, «Нафтогаз України» має збитки систематично.

ПЕК визнається стратегічним об'єктом народного господарства, що забезпечує розвиток національної економіки і наповнення державного бюджету, в зв'язку із чим МВС, СБУ, ДПА, ГоловКРУ України, Рахунковій палаті своєчасно було поставлено завдання вжити скоординованих дієвих заходів щодо протидії злочинним виявам, корупції та організованій злочинності у зазначеній сфері народного господарства.

Згідно з законодавством України до системи державних правоохоронних органів, які беруть участь у боротьбі зі злочинністю, входять:

- спеціальні державні органи, які в межах покладених на них повноважень безпосередньо здійснюють боротьбу зі злочинністю;
- державні органи, які беруть участь або здійснюють певні функції щодо боротьби зі злочинністю в межах виконання покладених на них інших основних функцій.

Відповідно до нормативно-правових актів основними напрямками протидії злочинності правоохоронними органами є:

- виявлення злочинів, проведення оперативно-розшукових заходів, дослідча перевірка матеріалів щодо фактів порушення чинного законодавства

з подальшим проведенням по ним досудового розслідування кримінальних справ із притягненням винних до відповідальності;

– аналіз та відстеження криміногенних процесів у державі, виявлення та усунення або нейтралізація негативних явищ і процесів, що породжують злочинність чи їй сприяють;

– організаційне, матеріально-технічне, кадрове, інформаційно-аналітичне забезпечення системи боротьби зі злочинністю.

До суб'єктів попереджувальної діяльності належать державні органи, службові особи, громадські організації, соціальні групи, окремі громадяни, наділені відповідною компетенцією, правами і обов'язками, діяльність яких відповідно до чинного законодавства спрямована на розроблення і реалізацію заходів, пов'язаних з випередженням, виявленням, обмеженням і усуненням криміногенних явищ та процесів, що породжують злочин. До них належать:

а) органи, що керують системою спеціально-криміногенного запобігання злочинам, визначають основні напрями, завдання, форми запобіжної діяльності (політику протидії злочинності), планують, спрямовують, координують і контролюють її (органи державної влади та управління, органи місцевого самоврядування, виконавчо-розпорядчі органи, інформаційні органи, які постачають необхідні статистичні дані суб'єктам профілактики);

б) державні органи, які здійснюють спеціальне запобігання злочинам у силу свого статусу, і ця діяльність віднесена до основних їх завдань і функцій (МВС, СБУ, прокуратура, суд, контролюючі органи);

в) органи та організації, діяльність яких посередньо впливає на запобіжні процеси; органи загального і господарського управління; навчальні, медичні, культурно-виховні установи, для яких спеціальне запобігання не є однією з функцій діяльності);

г) представники громадськості, які беруть участь у діяльності органів, що здійснюють спеціальне попередження: трудові колективи, сім'я, громадяни.

В основу наведеного поділу суб'єктів запобігання злочинності покладено функціональну ознаку. Можливі й інші класифікації суб'єктів. Наприклад, суб'єкти які:

а) розроблюють кримінологічну політику держави, здійснюють управління у сфері запобігання злочинності, аналітичне забезпечення попереджувальної діяльності;

б) виявляють криміногенні чинники, вживають заходів щодо їх усунення і захисту соціальних цінностей;

в) виконують запобіжні функції в рамках господарської, виховної чи іншої суспільної діяльності;

г) неформально реалізують свій громадський обов'язок.

Серед суб'єктів спеціального кримінологічного запобігання злочинності важливе місце посідають місцеві органи влади та їх виконавчо-розпорядні ор-

гани, які уповноважені здійснювати організаційно-управлінські функції з запобігання злочинності, організувати і координувати роботу суб'єктів запобігання злочинності, контролювати виконання ухвалених рішень на підвідомчій території. З метою посилення протидії злочинності вони можуть утворювати як постійні, так і тимчасові органи. Активну роль у запобіганні злочинам відіграють різні громадські організації, трудові колективи, службові особи, окремі громадяни (товариство захисту прав споживачів, екологічний рух та ін.).

Окремі громадяни реалізують профілактичні заходи як у рамках виконання певних громадських обов'язків (виховання дітей) і суспільного доручення (партійного, профспілкового), так і в порядку особистої ініціативи, протидіють різним злочинам, сигналізують компетентним органам про криміногенні явища та криміногенних осіб.

Реалізація цих напрямів діяльності у сфері протидії злочинності потребує здійснення комплексу заходів щодо організаційно-функціональної перебудови створеної за радянських часів системи правоохоронних органів у напрямі більшої централізації і спеціалізації діяльності, а також значного поліпшення умов матеріально-технічного забезпечення їх функціонування. А це потребує кардинального реформування всієї системи правоохоронних органів [8, с. 88–91].

Сучасну, далеко не оптимальну систему правоохоронних органів не можна вважати задовільною, оскільки вона недостатньо ефективно виконує покладені на неї обов'язки в умовах формування нового типу економічних відносин. У правоохоронних органах утворено різноманітні підрозділи, діяльність яких спрямована на протидію окремим видам злочинів, але вони, на жаль, неспроможні зупинити їх неухильне зростання. Це обумовлено не тільки політичними і організаційно-управлінськими чинниками, а й недостатнім рівнем координації у діяльності підрозділів по боротьбі з окремими видами злочинів, недостатньою матеріальною базою, відсутністю чіткого нормативного регулювання оперативної діяльності, конкуренцією між різноманітними підрозділами, службами, які належать до різних відомств. Постійно слід мати на увазі, що інтереси забезпечення економічної безпеки країни потребують надійного забезпечення координації всієї діяльності, спрямованої на організацію протидії злочинності.

Незважаючи на всі зигзаги динаміки злочинності, особливо у сфері економіки, які зумовлюються кардинальними соціально-економічними, політичними і правовими змінами в умовах соціальних перетворень, безперечно простежується тенденція до її збільшення як за абсолютними показниками і темпами зростання, так і відносно чисельності населення. І на цьому тлі видаються явно передчасними оптимістичні заяви деяких посадових осіб щодо ознак стабілізації і навіть початку перелому в динаміці злочинності, починаючи з 2005 р. Фактично кримінальна ситуація продовжує погіршуватися. І якщо вона не

знаходить свого адекватного відтворення у статистичних показниках, то це обумовлено тією обставиною, що останніми роками відбулися суттєва декриміналізація законодавства, лібералізація покарання і правозастосовної практики. Слід відзначити також неповне охоплення органами кримінальної юстиції усього масиву правопорушень. Через органи правопорядку проходить менш третини злочинів, передбачених чинним КК України. Необхідно зазначити і високий рівень латентності та корупції у правоохоронних і судових органах.

Деякі західні кримінологи вважають, що сучасні тенденції зростання злочинності у світі – це свого роду плата за свободу і демократію. При цьому стверджується, що низький рівень злочинності, який був характерним для соціалістичних країн, обумовлений головним чином тотальною системою державного контролю і ідеологічного впливу. Указується на непропорційно високу чисельність у цих країнах, на відміну від Заходу, поліцейського апарату і низьку чисельність суддівського корпусу як атрибуту демократії.

Питання протидії злочинності турбують громадян навіть більшою мірою, ніж інші умови соціально-економічного характеру. Встановлення основ правопорядку і законності, гарантування належних умов безпечної життєдіяльності суспільства і його громадян – це виключна прерогатива і найперший, найважливіший обов'язок держави. Вона не має права ухилятися від їх реалізації і перекладати на плечі інших інституцій суспільства вирішення цих завдань, не ризикуючи встати на шлях ліквідації державності.

У країні систематично розроблюються і приймаються програми профілактики правопорушень. Жодна із цих програм боротьби (профілактики злочинності) не була виконана, оскільки не було належного фінансового і матеріального забезпечення, контролю. Крім того, і самим правоохоронним органам було завдано нищівного удару внаслідок їх недофінансування, слабкого ресурсного забезпечення і некомпетентного реформування.

Крім того, за ці роки в Україні була зруйнована система взаємодії правоохоронних органів, перестали функціонувати багаторівневі структури вертикальних і горизонтальних зв'язків, якими керували виконавчі органи влади в центрі і на місцях. Унаслідок цього, діяльність державних органів стала мати виключно випадковий і формальний характер. Негативній трансформації піддалися контрольні-координаційні структури, які відстежували кримінальні процеси і розбудовували узгоджену систему їх стримування.

Однак мабуть найдорожчу ціну суспільство заплатило у зв'язку з новим демонтажем системи профілактики злочинності, згортанням багатомільйонного руху громадськості за зміцнення правопорядку і законності в країні. Лишившись цих структурних компонентів і не створивши нічого нового, держава фактично неймовірно послабила свій профілактичний потенціал і провела як би смугу відчуження між офіційною владою, правоохоронною системою та населенням. І, мабуть, однією із основних причин участі насе-

лення у так званій «майданній революції» було сподівання на реальні зміни у сфері протидії зі злочинністю і корупцією. Цю тезу підтверджує і той факт, що одним із гасел її було: «Бандити мають сидіти в тюрмі». Але, як з'ясувалося у подальшому, ніяких ефективних заходів у сфері протидії злочинності нова влада не започаткувала. Більш того, питання економічної злочинності і корупції набуло політичного характеру, а проблема їх попередження – виключно кримінально-правового. Попередження злочинності і корупції так і не стало складовою частиною завдань реформування суспільства. Ідеологічне кліше «верховенства права» взагалі підірвало ідею попередження злочинності як одного з основних напрямів діяльності держави.

Навряд чи слід особливо доводити, що ефективна протидія злочинності має бути всеохоплюючою, заснованою на широкій підтримці громадянського суспільства.

На жаль, за ці роки держава не мала єдиної взаємозв'язаної концепції реформування судової і правоохоронної систем України. Розпочата реформа судових органів і постійна реорганізація в органах внутрішніх справ, прокуратури, служби безпеки, контролюючих органів мали непослідовний і спонтанний характер. Передусім це торкнулося органів досудового слідства і оперативних служб, органів прокуратури. Проблема попередження злочинності навіть не ставилася у ході такого реформування.

Якщо навіть повністю абстрагуватися від української ментальності, яка не вважає за сором красти у держави, та своєрідності євразійських традицій і культури, однаково не можна відійти від головної труднощі – мінімізації злочинних виявів у сфері економіки, подолання негативних правоохоронних стереотипів поведінки.

Оптимізація моделювання правоохоронної системи у ракурсі попереджувальної діяльності має величезне значення для реалізації кримінологічної політики держави, визначення стратегії і тактики протидії злочинності взагалі та окремим її видам, особливо економічній.

Слід відмітити, що злочинність у ПЕК має корисливий характер і майнову спрямованість. Значне переважання частки злочинних посягань проти власності зумовлено соціально-економічною природою ПЕК, який належить до суспільної сфери матеріального виробництва. Майнові фонди ПЕК включають технологічні об'єкти виробництва, сировинно-забезпечувальний комплекс, транспортну інфраструктуру, сховища і склади готової продукції, систему ремонтно-обслуговуючих пунктів, унаслідок чого баланс матеріальних цінностей системного господарства ПЕК вимірюється мільярдами умовних одиниць. Відтак, забезпечити охорону такого обсягу майна вкрай складно. Разом з цим значна частина кінцевої продукції ПЕК належить до дефіцитної групи товарів із високою споживчою і номінальною вартістю, а тому й надалі залишатиметься пріоритетним об'єктом злочинних прагнень.

Важливим чинником, що пояснює стійку тенденцію до зниження рівня злочинності ПЕК, є неповний облік злочинів, які вчиняються на об'єктах ПЕК України. Така ситуація певною мірою зумовлена відсутністю чіткого визначення поняття ПЕК, нерозумінням його обсягів та змісту, що ускладнює окреслення кола злочинів, які вчиняються на об'єктах ПЕК.

Усі галузі ПЕК уражені злочинними виявами, найбільше уражена енергетична галузь. При цьому необхідно враховувати вкрай низьку фінансову дисципліну споживачів електроенергії. З метою зменшення заборгованості державна інспекція з енергетичного нагляду за режимами споживання електричної енергії вдається до примусового відключення боржників. Однак у багатьох випадках це призводить до зворотного ефекту. При цьому слід звернути увагу на те, що нормативних актів, які регламентують діяльність Держенергонагляду України, налічується 20. Наведемо їх: закони України «Про електроенергетику»; «Про теплопостачання»; «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності»; «Про звернення громадян»; Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за порушення в галузі електроенергетики»; Положення про порядок відключення споживачів від джерел енергопостачання, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 31 серпня 1995 р. № 705; Положення про державний енергетичний нагляд за режимами споживання електричної і теплової енергії, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 7 серпня 1996 р. № 929 (зі змінами та доповненнями); Постанова Кабінету Міністрів України від 24 березня 1999 р. № 441 «Про невідкладні заходи щодо стабілізації фінансового становища підприємств електроенергетичної галузі»; Положення про порядок накладення на суб'єктів господарської діяльності штрафів за порушення законодавства про електроенергетику, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 21 липня 1999 р. № 1312 (зі змінами та доповненнями, внесеними постановою Кабінету Міністрів України від 5 листопада 2008 р. № 970), Постанова Кабінету Міністрів України від 22 лютого 2008 р. № 75 «Про затвердження критеріїв розподілу суб'єктів господарювання за ступенями ризику їх діяльності в галузі електроенергетики та сфері теплопостачання, і визначення періодичності здійснення заходів державного нагляду (контролю)»; Наказ Мінпаливенерго України від 4 серпня 2006 р. № 270 «Про затвердження інструкції з обліку та розслідування технологічних порушень у роботі енергетичного господарства споживачів»; Інструкція про порядок складання актів екологічної, аварійної та технологічної броні електропостачання споживачів, затверджена наказом Мінпаливенерго України від 19 січня 2004 р. № 26; Правила користування електричною енергією (ПКЕЕ), затверджені постановою Національної комісії з питань регулювання електроенергетики України від 31 липня 1996 р. № 28 (зі змінами та доповненнями); Правила користування тепловою енергією, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 3 жовтня

2007 р. № 1198; Правила технічної експлуатації електроустановок споживачів (ПТТЕС), затверджені наказом Мінпаливенерго України від 25 липня 2006 р. № 258; Правила технічної експлуатації теплових установок і мереж, затверджені наказом Мінпаливенерго України від 14 лютого 2007 р. № 71; Правила улаштування електричних установок (ПУЕ), Постанова Кабінету Міністрів України від 13 червня 2003 р. № 296 «Про затвердження Правил технічної експлуатації електричних станцій та мереж» (ГКД 34.20.507–2003); Постанова Кабінету Міністрів України від 28 січня 2004 р. № 93 «Про затвердження Порядку обмеження електроспоживання споживачів до рівня екологічної броні електропостачання або повного припинення їм електропостачання та внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 31.08.1995 р. № 705»; Положення про організацію планування заходів з державного енергетичного нагляду та звітність підрозділів Держенергонагляду, затверджене розпорядженням Голодерженергонагляду від 4 грудня 2007 р. № 17 (зі змінами та доповненнями); Інструкція з організації проведення заходів державного енергетичного нагляду за суб'єктами електроенергетики, суб'єктами відносин у сфері теплопостачання і споживачами електричної енергії та оформлення їх результатів, затверджена наказом Мінпаливенерго України від 25 червня 2008 р. № 345.

Незважаючи на ці нормативні акти, заборгованість за спожиту електроенергію кожен рік лише зростає. Основними боржниками з оплати за спожиту теплову та електричну енергію залишаються підприємства Держжитлокомунгоспу (44,1 % від загального обсягу боргу), вугільної промисловості (18,1 %), хімічної та металургійної промисловості (8,4 %). Заборгованість споживачів за отриману електричну енергію за дев'ять місяців 2011 р. збільшилася на 1737,2 млн грн, або на 17,9 %, і станом на 1 жовтня 2011 р. склала 11 468,3 млн грн [9].

Існуюча система реєстрації заяв та повідомлень громадян у системі органів МВС призводить до того, що цей орган зацікавлений в кількості зареєстрованих повідомлень. Пояснюється це тим, що вже при реєстрації або відмові в цій реєстрації працівники органів внутрішніх справ можуть у подальшому маніпулювати з відсотком розкриття злочинів. Реєстрація ж цих заяв і повідомлень не в повному обсязі викривляє загальну картину стану злочинності в країні.

З метою підвищення достовірності кримінальної статистики було запропоновано необхідність зміни функцій щодо реєстрації злочинів із системи МВС до органів Державного комітету статистики [3, с. 79]. На сучасному етапі це питання знову піднімається, оскільки статистичні дані щодо злочинності і результатах протидії їй є найважливішою і найбільш використовуваною емпіричною базою як для науки, так і для практики. І необхідність актуальності оптимізації діяльності правоохоронних органів підвищує вимогу щодо роз'єднання процесів управління правоохоронною діяльністю і процесів формування статистичної звітності. Зараз ці функції об'єднані в системі органів МВС, що і призводить до тих негараздів, які відбуваються на практиці.

Здійснюючи нагляд за додержанням законів органами, що ведуть боротьбу зі злочинністю, прокуратура вживала протягом 2009 р. принципів заходів щодо скасування незаконних постанов, притягнення винних працівників до дисциплінарної та кримінальної відповідальності. Так, у 2009 р. було виявлено та поставлено на облік раніше не зареєстрованих 18 926 злочинів (проти 18 940 за 2008 р.), з них унаслідок скасування 18 291 (+0,9 %) постанови про відмову в порушенні кримінальної справи з одночасним порушенням. У 2009 р. у 3869 (-12,1 %) кримінальних справах скасовано постанови про їх порушення (у справах, що перебували в провадженні: слідчих прокуратури – 190, слідчих МВС – 2502, органів дізнання МВС – 891, податкової міліції – 171, Служби безпеки – 39, митних органів – 14, прикордонної служби – 13, органів дізнання МО – 43, органів дізнання МНС – 6). [6]. Це ще раз наочно свідчить, що виведення реєстрації злочинів із системи органів МВС дасть змогу цим органам не займатися функцією, яка не притаманна їм.

Крім того, потрібно враховувати, що ще існує значна частина кримінальних справ, які припиняються на стадії досудового слідства з різних підстав. На базі даних офіційної статистичної звітності цю кількість справ установити неможливо. Ця обставина порушує основний конституційний принцип рівності всіх громадян країни перед законом. У зв'язку з цим положенням у законодавчому порядку зараз обмежено право органів дізнання і досудового слідства припиняти за nereабілітуючими підставами порушені кримінальні справи. Органи досудового слідства можуть припиняти порушені кримінальні справи тільки за відсутністю події чи складу злочину в діях підозрюваних осіб. В інших випадках право припиняти порушені кримінальні справи надано судовим органам. Кількість скасованих постанов про закриття кримінальних справ становить 6214 у 2009 р. (зменшення на -13,4 % порівняно до 2008 р.) (слідчим прокуратури – 355, слідчим МВС – 5357, органам дізнання МВС – 328, слідчим податкової міліції – 133, Служби безпеки – 35, митних органів – 2, органам дізнання МО – 4). Скасовано 63 664 (+4,6 %) постанови про зупинення досудового слідства та дізнання (слідчим прокуратури – 912, слідчим МВС – 46 504, органам дізнання МВС – 15 697, слідчим податкової міліції – 365, Служби безпеки – 154, прикордонній службі – 30, органам дізнання МО – 2) [6]. Протягом 2009 р. прокурорами виявлено та поставлено на облік понад 18 тис. прихованих від обліку злочинів, понад 17 тис. з них – з одночасним скасуванням незаконних постанов про відмову в порушенні кримінальних справ. За результатами розслідування вже понад 5 тис. (5093) порушених кримінальних справ направлено до суду, а отже, особи, які вчинили злочини, встановлені, права потерпілих поновлено.

Висновки. Викладене підкреслює, що реального механізму протидії злочинності в Україні не існує, особливо це стосується сфери ПЕК. Суспільство може розраховувати на ефективну протидію злочинності лише тоді, коли в державі діють ефективна правоохоронна система і незалежна судова система.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бойко А. М. Детермінація економічної злочинності в Україні в умовах переходу до ринкової економіки (теоретико-кримінологічне дослідження) : монографія / А. М. Бойко – Львів : Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2008. – 380 с.
2. Голіна В. В. Запобігання злочинності в Україні : навч. посіб. / В. В. Голіна, М. Ю. Валуйська. – Х. : Нац. юрид. акад. України, 2007. – 107 с.
3. Даньшин И. Н. Об организации централизованной правовой статистики / И. Н. Даньшин, З. М. Онищук, И. А. Христич // Проблемы соц. законности. – Х., 1980. – С. 77–82.
4. Енергетична стратегія України на період до 2030 року: ухв. розпорядженням КМ України від 15.03.2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mre/kmu.gov.ua/tuel/control/uk/doccatolog/list?currDir=50112>.
5. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика : у 3 кн. – Кн. 3: Практична кримінологія / А. П. Закалюк. – К. : Ін Юре, 2008. – 320 с.
6. Інформація Генеральної прокуратури України «Про стан законності в державі у 2009 році (відповідно до ст. 2 Закону України «Про прокуратуру»)» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/vlada.html?_m=publications&_t=rec&id=12985.
7. Кальман О. Г. Стан і головні напрямки попередження економічної злочинності в Україні: теоретичні та прикладні проблеми : монографія / О. Г. Кальман. – Х. : Гімназія, 2003. – 352 с.
8. Кальман О. Г. Деякі проблеми реформування правоохоронних та контролюючих органів України / О. Г. Кальман // Вісн. прокуратури. – 2002. – № 4 (16). – С. 88 – 91.
9. Мінпалівернерго веб – сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.mre.kmu.gov.ua.
10. Шакун В. І. Суспільство і злочинність / В. І. Шакун. – К. : Атіка, 2003. – 784 с.

НЕСОВЕРШЕННЫЙ МЕХАНИЗМ ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ ПРЕСТУПНОСТИ В СФЕРЕ ТЭК СО СТОРОНЫ КОНТРОЛИРУЮЩИХ ИНСТАНЦИЙ И ОРГАНОВ УГОЛОВНОЙ ЮСТИЦИИ

Христич И. А.

Исследованы вопросы несовершенства механизма противодействия преступности в сфере ТЭК Украины со стороны контролирующих инстанций и органов уголовной юстиции. Раскрыто понятие противодействия преступности. Проанализирован существующий механизм противодействия преступности в сфере ТЭК со стороны контролирующих инстанций и органов уголовной юстиции и предложены основные направления его совершенствования.

Ключевые слова: топливно-энергетический комплекс, противодействие преступности, механизм противодействия преступности, контролирующие инстанции, органы уголовного юстиции.

AN IMPERFECT MECHANISM OF COUNTERACTION TO CRIMINALITY IN THE FIELD OF A FUEL AND ENERGY COMPLEX FROM THE SIDE OF SUPERVISORY INSTANCES AND ORGANS OF CRIMINAL JUSTICE

Khristich I. O.

The questions of imperfection of mechanism of counteraction of criminality are investigational in the field of fuel and energy complex of Ukraine from the side of supervisory instances and organs of criminal justice. The concept of counteraction of criminality is exposed. The existent mechanism of counteraction of criminality is analyzed in the field of fuel and energy complex outside to the side of supervisory instances and organs of criminal justice and basic directions of its perfection are offered.

Keywords: fuel and energy complex, counteraction of criminality, mechanism of counteraction of criminality, supervisory instances, organs of criminal justice.

УДК 368.042

ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ОBOB'ЯЗКОВОГО СТРАХУВАННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВЛАСНИКІВ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ В УКРАЇНІ

В. В. Мужилівський, аспірант

Харківський національний університет будівництва та архітектури

Визначено етапи становлення обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів (ОСЦПВ) в Україні. На підставі аналізу результатів п'ятирічного функціонування даного виду страхування виявлено основні тенденції та обґрунтовано його соціальні функції.

Ключові слова: обов'язкове страхування, цивільно-правова відповідальність, етапи становлення, соціальні функції.

Актуальність проблеми. Обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів на тлі зростаючої